

Viron lastenkotimallin taustoittaminen

Viro

Viron lastensuojelulaitokset vastaavat niiden lasten turvallisuudesta, suojelusta ja hyvinvoinnista, jotka eivät eri syistä pysty asumaan vanhempiensa tai huoltajiensa luona. Nämä laitokset tarjoavat erilaisia palveluja, kuten suojaa, koulutusta ja terveydenhuoltoa, hoitoa ja suojelua tarvitseville lapsille. Virossa lastensuojelulaitoksia johtaa sosiaaliministeriö, joka yhteistyössä paikallisten kuntien ja järjestöjen kanssa tuottaa kattavasti palveluja niitä tarvitseville lapsille. Virossa on erityyppisiä lastensuojelulaitoksia

Viron hallitus on panostanut merkittävästi lastensuojelulaitosten hoivan laadun parantamiseen. Laitoshoidosta on pyritty siirtymään perhehoitoon, kuten sijaishuoltoon ja adoptioon. Lisäksi hallitus on toteuttanut erilaisia toimia lasten oikeuksien turvaamiseksi ja laadukkaan hoidon ja tuen turvaamiseksi. Parantamisen varaa on kuitenkin edelleen kuten muissakin maissa, ja hallitus jatkaa työtä Viron lastensuojelujärjestelmän parantamiseksi.

Virossa on myös vaihtoehtoisia toimintatapoja rangaistuksille. Terapia, ohjaus (counselling) ja yhdyskuntapalvelu.

Virossa käytössä malli, jossa käräjäoikeus saa määrätä alle 17v lapsen koulukotiin rikosprosessin yhteydessä. Tässä mallissa etuna on se, että lapsen kohdalla voidaan välttää vangitseminen mahdollisesti kokonaan.

Ruotsi

Ruotsissa on käytetty lastenkoteja vankilan sijaan rikoksiin syyllistyneiden nuorten kohdalla. Kuitenkin uuden hallituksen tavoitteena on siirtää Nuorisirikollisuuden torjunnassa vastuuta kunnilta vankeinhoitolaitokselle (Kriminalvård). Nuorisokodit korvataan nuorisovankiloilla. Lisäksi Ruotsissa valtion on määrä ottaa suurempi vastuu vakaviin rikoksiin syyllistyneistä nuorista, ja vastuu siirtyy paikallisviranomaisten sosiaalipalveluilta rikosoikeusjärjestelmälle.

Ruotsissa on havahduttu jengirikollisuuden suhteen siihen ongelmaan, että jengit käyttävät alaikäisiä rikosten tekemiseen (aina henkirikoksiin asti), sillä nuorten saamat ”rangaistukset” eli aika laitoksessa on verrattain lyhyt. Tämän takia hallitus on puuttumassa tähän.

Yhtymäkohtia Suomeen

Nuorisorangaistus

Suomessa on käytössä nuorisorangaistus, siihen voidaan tuomita 15-17 -vuotiaana rikokseen syyllistynyt nuori, jos sakkorangaistus katsotaan riittämättömäksi ja ehdoton vankeus liian ankaraksi rangaistukseksi. Tuomioistuimien voi tuomita nuorisorangaistusta neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Nuorisorangaistus koostuu valvonnasta, sosiaalista toimintakykyä edistävästä tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään että työhön perehtymisestä. Nuorisorangaistuksen toimeenpanee Rikosseuraamuslaitos. Nuoren valvojana toimii Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Nuorisorangaistuksella voidaan edistää nuoren sosiaalista selviytymistä ja ehkäistä hänen syyllistymistään uusiin rikoksiin.

Nuorisorangaistus koostuu valvontatapaamisista, valvonnassa suoritettavista tehtävistä ja ohjelmista sekä työelämään ja työhön perehtymisestä. Yksittäisen nuorisorangaistuksen sisältö määritellään tuomioistuimen vahvistamassa rangaistusajan suunnitelmassa. Nuorisorangaistusta suoritetaan laaditun aikataulun mukaisesti enintään kahdeksan tuntia viikossa. Nuorisorangaistuksen keskeinen lähtökohta on eri tahojen yhteistyö. Rikosseuraamuslaitos laatii seuraamusselvityksen yhteistyössä nuoren, hänen huoltajansa ja sosiaaliviranomaisten kanssa. Selvityksen perustana ovat yhteisessä tapaamisessa, nuoren haastattelussa, huoltajan kuulemisessa ja eri viranomaisilta saadut tiedot.

Valvoja voi antaa nuorisorangaistukseen määrätylle henkilölle huomautuksen tai varoituksen, jos tämä rikkoo rangaistuksen ehtoja. Jos ehtoja ei huomautuksen ja varoituksen jälkeen noudateta, voi valvoja pyytää syyttäjää ja tuomioistuinta arvioimaan nuorisorangaistuksen suorittamista uudelleen. Suorittamatta oleva osa nuorisorangaistuksestasi voidaan muuntaa tuomioistuimessa toiseksi rangaistukseksi.

Kokeilukaudella vuosina 1997–2004 nuorisorangaistuksia määrättiin keskimäärin 50–60 vuosittain. Pian rangaistusmuodon vakinaistamisen jälkeen sen käyttö kääntyi selvään laskuun. Nykyään nuorisorangaistukseen tuomitaan vain muutama nuori vuosittain.

EHO-jaksot

Erityinen huolenpito tarkoittaa kokonaisvaltaista hoitoa, kasvatusta ja huolenpitoa sekä yksilöllistä erityisopetusta sellaisille 12 vuotta täyttäneille nuorille, joiden toiminta erityisen vakavasti vaarantaa heidän henkeään, terveyttään tai kehitystään.

Erityinen huolenpito on moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Erityistä huolenpitoa järjestävällä laitoksella on oltava käytettävissään riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Asiantuntijoiden tulee tavata lasta säännöllisesti. Haasteena ovat Suomessa erityisen huolenpidon (EHO) -jaksojen saatavuus.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Erityisasiantuntija Emilia Hämäläinen
Poliisitarkastaja Arto Hietanen

sisäministeriö, poliisiosasto

10.5.2023

Lastensuojelulaitokset voivat nykytilanteessa rajata nuoria niissä tapauksissa, joissa hoidosta on tehty asianmukainen ja valituskelpoinen päätös, mistä ilmenee hoidon määräaikaisuus ja joka on perusteltu:

Intensiivistä niin sanottua kriisi-, lähi-, tai vierihoitoa ei saa toteuttaa ilman, että hoidosta tehdään asianmukaisesti päätös. Kyse on erityisen huolenpidon järjestämisestä. Eduskunnan oikeusasiamies on katsonut, että kyseisissä hoitomuodoissa puututaan siinä määrin lapsen perustuslain 7 §:n mukaiseen henkilökohtaiseen vapauteen ja perustuslain 10 §:n suojaamaan lapsen ja hänen vanhempiensa välisen perhe-elämän suojaan, että hoidosta on tehtävä valituskelpoinen päätös, josta ilmenee, että hoito on määräaikainen ja perusteltu (Lastensuojelulaki 71-72 § Finlex).

ITLA:n selvityksen mukaan pääsääntöisesti EHO-jaksolle asetetut tavoitteet saavutetaan hyvin. EHO-jaksojen ongelmaksi tunnustetaan kuitenkin vaikutusten pysyvyys. Ongelmien juurisyihin ei EHO-jaksoilla juuri voida vaikuttaa. EHO-jaksolla saadaan nuorelle esimerkiksi pidempiaikainen päihde- ja mielenterveysongelmaa EHO ei ratkaise. Tämän vuoksi prosesseja ja rajapintoja erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluihin tulisi kehittää aiempaa yhtenäisemmiksi.

Ratkaisuksi esitetään usein EHO-jaksojen pidentämistä, jotta nuorten ongelmiin voitaisiin pureutua entistä paremmin. EHO-jaksot on kuitenkin tarkoitettu nopeiksi ja lyhytkestoisiksi rajoitustoimenpiteiksi, joiden ei ole tarkoitus eikä mahdollisuuskään vastata laajempiin päihde- ja mielenterveysongelmiin. EHO-osastot toimivat viimesijaisina ja välttämättöminä keinoina katkaista nuorten haitallinen ja itseään tai muita vahingoittava toiminta. Tällaisen osaamisen kehittäminen koulukoteihin ei ole käytännössä mahdollista eikä perusteltua.

<https://itla.fi/selvitys-eho-jaksoilla-paikataan-yha-enemman-muiden-palveluiden-saatavuuden-ongelmia/>